

9. Planhigion ac Anifeiliaid Sy'n Niwsans

Mae'r daflen hon yn rhestru rhai o'r planhigion a'r anifeiliaid mwy anodd sydd i'w gweld mewn safleoedd claddu ac yn rhoi canllawiau ar gyfer eu rheoli.

DANADL POETHION

Mae danadl poethion yn blanhigion parhaol (maent yn gaeafu ac yn gallu goroesi flwyddyn ar ôl blwyddyn) gyda gwreiddiau melyn gwydn a choesynnau ymledol. Yn aml iawn, maent yn cael eu hystyried fel niwsans gan arddwyr ond, er hynny, maent yn rhan hanfodol o we bywyd ac, ar un adeg, roeddent yn cael eu gwerthfawrogi fel bwyd iach, ffynhonnell o ffibr i wneud lliain a rhaff, ac fel cynhwysyn yn lle afal y frenhines wrth wneud caws.

Danadl poethion yw prif fwyd lindys nifer o rywogaethau o löynnod byw a gwyfynod, felly mae clwstwr o ddanadl poethion, yn yr haul yn ddelfrydol, yn gallu denu'r pryfed hyn i'ch safle chi (edrychwch ar daflen B9, Glöynnod Byw, Gwyfynod a Phryfed Eraill).

Rheoli danadl poethion

I atal danadl poethion rhag ymledu i laswelltir, torrwrch i mewn i ymyl y clwstwr – i 1m (3 troedfedd) o leiaf – gan ddechrau ble mae'r egin newydd yn ymddangos yn y gwanwyn ac ailadrodd bob tro mae'r egin yn cyrraedd tua 30cm (1 troedfedd). Os yw eich clwstwr o ddanadl poethion yn llai nag 1m o led, yna torrwrch nhw unwaith cyn iddynt flodeuo, i osgoi bwrw had. Mae danadl poethion yn gwneud gwair rhagorol, sy'n faethlon iawn.

Cael gwared ar ddanadl poethion

I gael gwared ar glystyrau bychain o ddanadl poethion, torrwrch nhw cyn neu yn ystod eu cyfnod blodeuo ac yna'u codi o'r ddaear gyda fforch a chael gwared ar y gwreiddgyff mor drwyadl â phosib. Rhaid symud neu losgi'r gwreiddiau. Gellir chwalu'r gwreiddgyff drwy hofio drosodd a throsodd a thynnu'r gwreiddiau allan. Gall hadau danadl poethion orwedd yn segur yn y pridd am 5 mlynedd, felly byddwch yn benderfynol!

PANAS Y CAWR

Mae panas y cawr yn tyfu am flwyddyn ac yna'n blodeuo yn ystod yr ail, gan flodeuo drwy gydol yr haf a bwrw had yn araf o fis Awst ymlaen. Er bod ychydig

o banas y cawr yn fuddiol mewn glaswellt twmpathog, gall fod yn bla mewn glaswelltir arall. Mae gan banas y cawr brif wreiddyn cryf iawn sy'n goroesi dros y gaeaf. Fel gyda danadl poethion, gall casgliad a reolir fod yn fuddiol i bryfed sy'n defnyddio'r coesynnau gwag am gysgod. Mae coesynnau panas y cawr yn ddelfrydol mewn gwesty i wenyn (edrychwch ar daflen B8, Cawen a Gwenyn Eraill, Gwenyn Meirch a Morgrug).

Rheoli panas y cawr

Torrwrch banas y cawr yn rheolaidd fel nad yw'n bwrw had. Os oes llawer o banas y cawr ystyfnig, yna codwch y prif wreiddyn o'r pridd. Yn y pen draw, bydd rheolaeth reolaidd ar laswelltir ble mae panas y cawr yn tyfu yn cael gwared ar y planhigyn ac nid yw'r hadau'n dyfalbarhau am fwy na 5 mlynedd. Gwisgwch warchodaeth addas rhag i'r sudd fynd ar eich croen neu i'ch llygaid.

PRYSGWYDD

Mae prysgwydd yn disgrifio'r clystyrau rheiny o dyfiant coediog isel sy'n cynnwys coed ifanc, crachgoed, llwyni isel a mieri, sy'n gallu bodoli mewn corneli wedi'u hesgeuluso. Gall prysgwydd fod yn broblem os ydynt yn cuddio nodweddion cerrig ac yn ymledu i laswelltir, ond maent yn darparu cynefin da ar gyfer adar a glöynnod byw. Felly peidiwch â chlirio'r holl brysgwydd – cadwch glwstwr neu ddau.

Rheoli prysgwydd

Gallwch reoli prysgwydd drwy dorri'r tyfiant newydd yn ôl bob blwyddyn i atal ymledu pellach. Oni bai eich bod eisiau annog coed newydd, torrwrch y coed ifanc i lawr wrth eu bôn i'w hatal rhag tyfu'n goed. Mae'n bur

9. Planhigion ac Anifeiliaid Sy'n Niwsans

debyg y byddant yn tyfu'n ôl eto, ond daliwch i'w torri'n ôl ac ni fyddant yn tyfu'n afreolus.

EIDDEW

Mae eiddew yn llesol iawn i wenyn a phryfed eraill a gall gynnwys adar yn nythu ac ystumod yn clwydo. Mae hefyd yn gallu gwarchod gwaith carreg rhag gwynt, rhew, erydiad a llygredd yn yr aer. Er hynny, mae'n gallu bod yn niweidiol i gofebau sydd ag uniadau neu graciau ac efallai y bydd rhaid ei dynnu neu ei drimio'n rheolaidd.

Rhaid tynnu eiddew oddi ar goed yw feteran bob amser, ond dim ond os yw'n gwneud y coed yn beryglus ddylid ei dynnu oddi ar goed eraill, oherwydd pwysau neu effaith gwynt, neu os yw'n anodd arolygu'r coed oherwydd yr eiddew (edrychwch ar daflen A4, Arolygu a Gofalu am Goed).

Gellir gadael eiddew ar waith carreg oni bai fod y canlynol yn digwydd:

- Yr eiddew yn gorchuddio planhigion o ddiddordeb, fel cennau, mwsoglau, llysiau'r afu, rhedyn neu flodau.
- Methu darllen arysgrif ar gofebau pwysig.
- Mae'n difrodi'r gwaith carreg, drwy ymledu i'r uniadau neu'r graciau er enghraifft (edrychwch ar daflen A10 Gofalu am waith carreg, gwaith metel a gwaith coed).

Rheoli eiddew

Mae eiddew yn cael ei reoli'n aml drwy dorri darn (tua 30cm o hyd) allan o'r coesyn a'i adael i farw uwch ben y toriad. Efallai mai hwn ydi'r dull gorau o gael gwared ar eiddew oddi ar goed (os ydych yn gallu ei dorri yng ngwaelod boncyff y goeden), ond ni ddylid ei ddefnyddio ar waith carreg oherwydd gall hyn annog yr eiddew i wreiddio yn y gwaith carreg, ac achosi difrod. Gyda gwaith carreg, mae'n rhaid i chi dynnu'r eiddew oddi ar y strwythur sy'n ei gynnal. Dechreuwch yn y top, ble mae'r coesynnau ifanc yn tueddu i llynu'n gryfach na'r hen rai, a'u crafu i ffwrdd. Gallwch naill ai gloddio gwreiddiau'r eiddew allan neu ailadrodd hyn bob blwyddyn.

Efallai y byddwch yn dymuno cadw rhywfaint o'r eiddew, ond am ei dorri'n ôl er mwyn ei atal rhag lledaenu. Dylid osgoi tymor nythu adar wrth wneud hyn; diwedd yr haf tan ddechrau'r gwanwyn ydi'r amser gorau. Cymerwch ofal wrth weithio gydag eiddew ar hen wal. Efallai mai'r eiddew sy'n ei chynnal ac felly'r peth gorau i'w wneud ydi trimio'r eiddew, nid ei dynnu. Rhaid adolygu effaith yr eiddew yn rheolaidd, er mwyn asesu a oes angen ei dynnu neu ei reoli.

Llysiau'r Gingroen a'r Gwyfyn Claergoch

LLYSIAU'R GINGROEN

Fel eiddew, mae manteision ac anfanteision yn perthyn i llysiau'r gingroen. Mae llysiau'r gingroen yn cynnwys tocsinau ac, os bydd da byw yn bwyta llawer ohonynt, gallant eu lladd. Mae da byw yn eu hosgoi wrth bori ond byddant yn eu bwyta wedi sychu mewn gwair. Gellir eu trin yn ddiogel er hynny. Mae 30 rhywogaeth o leiaf o infertebrata'n dibynnu ar llysiau'r gingroen, gan gynnwys y gwyfyn claergoch a'r gwyfyn teigr torgoch.

Maent yn tyfu ar dir noeth, prysur, ac felly maent i'w canfod yn aml mewn caeau ble mae anifeiliaid fel ceffylau wedi torri drwy'r glaswellt.

Rheoli llysiau'r gingroen

Yn rhyfedd iawn, y ffordd orau i reoli llysiau'r gingroen yw drwy adael iddynt flodeuo (mae'r rhiant-blanhigyn yn marw wedyn) a rheoli'r glaswelltir yn ofalus er mwyn osgoi creu tir noeth ble mae'r hadau'n gallu egino. Gall eu tynnu adael gwreiddiau, sy'n aildyfu, ac mae torri'r planhigyn cyn iddo flodeuo'n rhoi oes hirach iddo. Nid yw rhywfaint o llysiau'r gingroen yn broblem ar dir claddu a gellir eu gadael. Os ydych chi'n cynaeafu gwair ac yn ei werthu, yna dylid cael gwared ar llysiau'r gingroen cyn torri'r gwair.

CANCLWM JAPAN a FFROMLYS CHWARENNOG

Mae'r ddau blanhigyn yma wedi cael eu cyflwyno i'r DU o'r Dwyrain Pell ac wedi ymledu'n gyflym iawn. Mae canclwm Japan yn tyfu i tua 3-4m o daldra ac mae ganddo wreiddiau cryf sy'n gallu gwthio drwy waith carreg a choncrid. Mae'n ffurfio clwstwr trwchus, ymledol, gan dagu planhigion eraill a thyfu tua metr y mis – felly mae'n syniad da ceisio cael gwared arno. Ffromlys chwarennog ydi'r planhigyn blynyddol mwyaf sy'n tyfu ym Mhrydain, gan dyfu i daldra o hyd at 3m mewn blwyddyn.

Cael gwared ar ganclwm Japan

Yn 2010, cymeradwyodd y Llywodraeth reolaeth fiolegol, sef pryf sy'n bwydo ar sudd canclwm Japan yn unig. Mae hyn yn dal i gael ei asesu ac, yn y cyfamser, gallwch geisio palu'r belen gyfan o wreiddiau allan o'r pridd neu ddefnyddio contractwr cofrestredig i'w ladd gyda chwynladdwr (gall hyn gymryd blynyddoedd lawer).

Cadw at y gyfraith

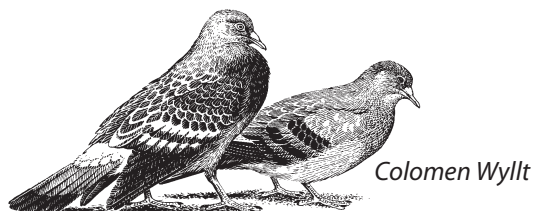
Cyn cael gwared ar unrhyw ran o'r planhigyn, cysylltwch â'ch awdurdod lleol neu asiantaeth statudol berthnasol y llywodraeth, oherwydd mae'n anghyfreithlon plannu canclwm Japan a gall dyfu o

9. Planhigion ac Anifeiliaid Sy'n Niwsans

ddarn bychan o wreiddyn neu goesyn.

Rheoli Ffromlys chwarennog

Dyma blanhigyn haws cael gwared arno na chancwlwm Japan ond y broblem gyda ffromlys chwarennog ydi pa mor gyflym mae'n tyfu. Mae'n tagu planhigion eraill ac yn cynhyrchu llawer iawn o hadau, sy'n saethu i fyny i fod yn 7m o'r codau ac yn ymledu ar ddŵr fel rheol. Dim ond am flwyddyn neu ddwy mae ei hadau'n

Colomen Wyllt

para, felly gellir ei reoli drwy ei atal rhag hadu. Mae tynnu'r planhigion o'r pridd cyn iddynt flodeuo - 'Ffustio'r Ffromlys' - yn dasg sy'n rhoi llawer o foddhad i wirfoddolwyr ac, ar yr amod nad oes unrhyw hadau'n bresennol, gellir llosgi neu gompostio'r planhigion wedyn. Mae ffromlys chwarennog yn cael ei fwyta gan dda byw a hefyd gellir ei reoli drwy ei dorri dro ar ôl tro.

NYTHOD ADAR a THAIL

Mae adar fel y golomen wyllt a jac-y-do'n gallu bod yn niwsans os byddant yn llwyddo i fynd i mewn i dŵr neu ofod mewn to; mae eu deunydd nythu a'u tail, wrth iddynt gronni, yn gallu bod yn beryglus. Bydd cau mynedfeydd posib a griliau gyda rhwyll o wifrau mân (nid netin) yn eu cadw allan. Defnyddiwyd rwyll weld gyda grid llai nag 1" neu 2cm. Tybed fedrwyd chi roi blwch gwenoliaid duon yn y 'twll' er mwyn atal colomennod neu jac doeau rhag mynd i mewn,

ond annog gwenoliaid duon. Bydd gwenoliaid a'r gwybedog brith yn nythu ar silff y tu mewn i bortsh o dro i dro; bydd silff fechan a osodir o dan y nyth yn dal unrhyw dail ac felly'n atal unrhyw ddifrod neu berygl o lithro. Os cewch broblemau gydag adar, yna cysylltwch â'ch ymddiriedolaeth natur leol, grŵp adar lleol neu'r RSPB am gyngor.

MOCH DAEAR

Mae moch daear yn gallu achosi problemau mewn safleoedd claddu drwy gloddio yn y man anghywir (nid yw cloddio beddau'n beth anghyffredin). Mae gan foch daear warchodaeth gyfreithiol sylweddol o dan y gyfraith felly gofynnwch am gyngor gan asiantaeth statudol berthnasol y llywodraeth.

TYRCHOD DAEAR a PHRIDDWALAU

Mae tyrchod daear yn elyn ac yn ffrind i reolwr safle:

- Ffrindiau am eu bod yn bwyta llawer o blâu, fel pryfed gwifrog, gwllithod a malwod.
- Gelynyddion am eu bod yn creu priddwalau sy'n broblem i lawer o bobl.

Ceir sawl damcaniaeth am sut mae cael gwared ar dyrchod daear; claddu poteli gwydr, garleg neu frigau ysgaw yn y priddwal, i enwi dim ond rhai. Mae gwenwyn a thrapiau'n greulon ac nid ydynt yn cael eu hargymell. Efallai nad yw cael gwared ar y twrch daear sy'n cadw cwmni i chi'n syniad da oherwydd mewn gwirionedd mae'n gadael ei diriogaeth ar agor i dwrch daear arall symud i mewn. Twnelau'r twrch daear yw ei dir hela, am bryfed genwair a chymar! Unwaith y mae wedi creu digon o dwnelau, mae'n rhoi'r gorau i gloddio. Efallai mai'r peth gorau yw dysgu byw gyda'ch twrch daear a gwrthio ei briddwalau yn ôl i lawr i'r ddaear.

Cysylltiadau defnyddiol

Ymddiriedolaeth y Moch Daear, www.badger.org.uk
Gofalu am Erw Duw, www.caringforgodsacre.org.uk
Cymdeithas y Mamaliaid, www.mammal.org.uk
Y Gymdeithas Arddwriaethol Frenhinol, www.rhs.org.uk
Ymddiriedolaethau Natur, www.wildlifetrusts.org

Asiantaethau statudol y llywodraeth:

Natural England, www.naturalengland.org.uk
Cyfoeth Naturiol Cymru, www.cyfoethnaturiol.cymru
Scottish Natural Heritage, www.snh.gov.uk
Asiantaeth yr Amgylchedd Gogledd Iwerddon, www.doeni.gov.uk
Asiantaeth yr Amgylchedd, www.environment-agency.gov.uk

Darllen defnyddiol

Rheoli Planhigion Anffrodorol Ymledol - cyhoeddiad Asiantaeth yr Amgylchedd
Ragwort Control and Ecology - www.ragwortfacts.com
Deddf Gwarchod Moch Daear

Mochyn Daear